
Zanny Minton Beddoes

Saját világok

Gyakran csábító felhagyni a politikával.
Ugyanakkor kockázatos is

Rod Dreher: *Live Not By Lies (Ne élj hazugságban)* Sentinel, 2020, 256 oldal) című könyvének recenziója

Egy kettészakadt világban a bal- és a jobboldalon egyaránt többen a belső száműzetést választják

Rod Dreher előtt világi sikerei ellenére sem lett kedvesebb a világ abban az állapotában, ahogy azt ma találja. A három évvel ezelőtt megjelent *Benedict Option* ('Benedeki választás') című könyvében a vallási ügyekről régóta cikkező szerző arról panaszkodott, hogy a hozzá hasonló konzervatívok teljes vereséget szenvedtek Amerika kulturális háborúiban. A liberálisok és a konzervatívok közti erkölcsi szakadék véleménye szerint áthidalhatatlanná vált; az istenhívők egyetlen reménye abban rejlik, hogy felhagynak a hatalomért folytatott küzdelemmel és a társadalmi fősodortól az önálló családokba és közösségekbe vonulnak vissza.

A *Benedict Option* bestseller lett. Széles körben olyan meleg fogadtatásra talált, amely megcáfolni látszott manicheista pesszimizmusát. Rod Dreher azonban nem enyhített szigorú álláspontján. Új könyvében az amerikai, vallásukat megtartó keresztények helyzetét a szovjetunióbeli másként gondolkodókéhoz, főleg a hívőkéhez hasonlítja. A cím, *Live Not By Lies (Ne élj hazugságban)* Szolzsenyicin egyik – hasonló című esszéjét – idézi, aki azt mondta honfitársainak, hogy még ha nem is tudnak szembehelyezkedni a szovjet rendszerrel, el kell kerülniük a vele való összejátszást.

Sok hívő osztja, Amerikában és másutt, Rod Dreher elidegenedettségszérzését. Munkája azonban egy további okból is visszhangot keltett. Sokan mások, akik elhatárolódnak világnézetének többi részétől, szembesültek az általa felállított alapvető választási lehetőséggel a

részvétel vagy menekülés között. Ez a kínzó dilemma különösen égetőnek tűnik a végtelenség kettészakadt politika korában, bár ösidők óta létezik.

Oroszországba látogatván Dreher tudomást szerzett arról, hogy becsületes szovjet állampolgárok miként próbálták elkerülni, hogy a kellesténél több közülük legyen a rendszerhez. A tudósok körében igen népszerű volt a geológia, mivel lehetővé tette, hogy a kutatók életük nagy részét távoli és háborítatlan helyeken töltsék. (A szabad lelkek további menedékhelyének számítottak az olyan állások, mint a kazánfűtő vagy az éjjeliőr.) A szerző azokhoz is szól, akik megélték a kommunizmust és ismerik korunk Amerikáját. Ezek a harcedzett emberek azt mondják, hogy van valami félelmetesen ismerős számukra a kíméletlen gondolatrendőrség megjelenésében, amely életpályákat tehet tönkre a tudományos vagy a szakmai életben büntetesképpen azért, mert egyesek az új dogmáktól eltérően gondolkodnak nemről, fajról vagy a szexualitásról.

Bárhogy is értékeljük ezt az analógiát, van néhány alapvető hasonlóság a két hely között. Amerika Oroszországhoz hasonlóan hatalmas, ami azt jelenti, hogy a visszavonulás fizikailag mindig lehetségesnek, sőt szinte csábítótnak tűnt, legyen szó akár az Idaho állambeli hegyekről, akár az arizonai sivatagról. A visszavonulás indítékai között szerepelt eltérő ideológiai szemlélet, utópisztikus kísérletek, eszkatológikus várakozások, a társadalmi vagy technikai változások elkerülése vagy épp az efféle változások felgyorsítása. Amerikában ott vannak az Amish közösségek; a cári Oroszország tajgái és sztyeppéi pedig olyan szakadár csoportoknak adtak otthont, mint az óhitűek, akik bár teológiailag konzervatívok voltak, gazdaságilag haladó nézeteket képviseltek.

Ma a Rod Dreher által ajánlott menekülési formának nem feltétlenül kell fizikainak lennie. Élhetünk egy távoli szigeten, miközben nyakig politikai vitákba bonyolódunk (a szerző saját harcát a Louisiana állambeli Baton Rouge-ból vívja). Ezzel szemben egy a város szívében lévő lakás az elszigeteltség helye lehet, amelyet intellektuális vagy járványügyi

okokból választunk. Számos modern demokráciában pedig sok liberálisan gondolkodó ember kísértést érzett arra, hogy otthagyja a politikai és társadalmi fősodort, akár helyváltoztatás útján, akár anélkül. Ez leginkább szembeötlő módon a vizállyal teli Amerikára és a brexit-érát megelőző Nagy-Britanniára igaz.

Anthony Barnett demokráciával foglalkozó angol író, Angliában és Amerikában egyfajta visszavonulási hangulatot figyel meg az idősebb, baloldali beállítottságú emberek körében: az ötven év felettiek az aktív politikából visszavonulva olyan ideológiától mentes szenvedélyeknek hódolnak, mint például a kertészkedés. Szerinte az indíttatás nem annyira a fatalizmusból, mint inkább abból a tudatból ered, hogy a csődöt mondott rendszer helyrehozatala egy fiatalabb, romlatlan nemzedék dolga kell legyen. A régi kohorsz „tudja, hogy ők is ludasak voltak a dologban”.

A visszavonulás és az elmélkedés egészséges válasz a populizmustól megfenyített liberális szellemű aktivistáknak, vélekedik Hugo Dixon, a brexit ügyében tartandó második népszavazásról szóló kampány egyik vezetője. El kell gondolkoznunk azon, hogy az emberek miért utasították el a régi politikai vezetési stílust olyan elvont értékek kedvéért, mint a jelentés és a közösség. Továbbá nem ők az egyetlenek, akik elhagyatottnak érzik magukat, vagy ez idő szerint politikailag otthontalannak. Linda Bilmes, a Harvard egyik közpolitikai professzora, aki tagja volt Bill Clinton kormányának, rámutat a mérsékelt republikánusok kádereire, akik arra kényszerültek, hogy feladják a harcot. Az elnöki székért zajló küzdelem – a végkimeneteltől függetlenül – némelyeket belső száműzetésbe taszíthat Amerikában.

Szókratész esete

A konzervatívok egy biztonságos helyre vágyanak, hogy összeházasodhassanak és saját belátásuk szerint nevelhessék a gyerekeiket; a liberálisok egy nyugodt helyet keresnek, ahol sebeiket nyalogathatják: az emberek egy másik kategóriája talán mást talál aggasztónak – a társadalmi kohézióra gyakorolt hatást akkor, amikor a kiábrándultak visszavonulnak. Az

egyik veszély az, hogy az arénából való kimekülésük szabad terepet kínál majd a megalakulóknak és a cinikusoknak, illetve, hogy a politika egyre romlottabbá válik. Emellett az aggodalom mellett ott van még a személyes erkölcs régóta fennálló kérdése. Ha mély meggyőződésünk, hogy rossz a fennálló rendszer, jogunk van-e kiszállni, ahelyett, hogy inkább továbbra is részt vennénk a munkában és a változásért dolgoznánk?

A Nyugatot formáló filozófiai áramlatok közül az egyik nagy hatással bíró irányzat nemcsak a nyilvános vitákban való részvétel jogához, hanem annak kötelességéhez ragaszkodik. A nagy angol-ír teoretikus, Edmund Burke állítólag arra figyelmeztetett, hogy a rossz fog uralomra jutni, ha a jó emberek félreállnak. Nem kell totalitáriusnak lennünk, hogy helyénvalónak érezzük Karl Marx azon mondasát, miszerint a filozófusoknak meg kell változtatniuk a világot, valamint meg is kell érteniük azt.

Újabbban a német gondolkodók frankfurti iskolájának néhány tagja, mint például Theodor Adorno, az Egyesült Államokban talált mendekeket a náciizmus elől; a modern társadalomra és populista kultúrára vonatkozó kritikájuk azonban, annak minden homályossága ellenére, gyakorlati használatra volt szánva, nem pedig a pusztá megfigyelést szolgálta. Elgondolásaik valószínűleg segítettek a háború utáni német kultúra formálódásában, és annak újabb totalitárius kísértések elleni immunizálásában.

Bizonyos körülmények között változnak a számítások. Az előbbi másként gondolkodók, akikkel Rod Dreher találkozik, ragaszkodhatnak ahhoz, hogy a szovjet rezsim nem kínált mozgásteret a fejlődéshez. A legtöbb, amit tehettek, a saját integritásuk megőrzése volt – és ez már önmagában egy mélyreható erkölcsi kinyilatkoztatással ért fel, amely kemény megtorlást vont maga után. Bármennyire haragtartó is lenne Amerika és a többi demokrácia, tényleg elérték volna mára egy hasonló pontra? Végül is, azok, akik visszariadnak a nemzeti politikától, alternatív megoldások pazar kínálatába vethetik bele magukat – az önkéntes csoportoktól és a helyi

polgári kezdeményezésektől a természetvédelmi mozgalmakig, nem beszélve a szólásszabadság gyakorlásának online és egyéb formáiról.

Mint ahogy az lenni szokott, a világ első demokráciájának szintén gondot jelentett az ókori Athénban a részvétel mértéke és a viszsza vonulás ára. Sok athéni nehezményezte a város legbölcsebb emberének, Szókratésznek a politika iránti nyilvánvaló közönyét; néhányan azt állították, nem is elítélendő módon, hogy látszólagos apátiájával a tekintélyelvűség ördögi időszakai számára egyengette az utat.

A perében, amelyben felhánytorgatták élete fontosabb eseményeit, Szókratész hangsúlyozta, hogy távolról sem volt közömbös a város jóléte iránt. Egyszerűen csak úgy döntött, hogy pár lépéssel hátrébb áll, és polgártársait egyszerű, kínos kérdések feltevésével hívja ki, és ezáltal – akár egy bögöly – arra ösztönzi őket, hogy bölcsebben cselekedjenek. „Szókratész nem volt kvietista”, mondja a brit Paul Cartledge, az ókori demokrácia egyik szakértője. Az volt a gond, hogy némely honfitársa „a valláshoz hasonlóan, úgy tekintett a politikára, mint olyasmire, amit nyilvánosan kell művelni, ha egyáltalán művelték”.

A mai képviseleti demokrácia könnyebben alkalmazza a gondolkodók és cselekvők, a szereplők és megfigyelők, a résztvevők és tartózkodók közt a munkamegosztást. Sok állampolgár még a szavazás iránti minimális elkötelezettséget is kerüli. Azok azonban, akik távol maradnak, mindig is szembesülni fognak azokkal a kellemetlen kérdésekkel, hogy vajon a színtér elhagyása volt-e az egyetlen módja annak, hogy elveiket érvényesítsék.

(The Economist)

Anne Pinto-Rodrigues

Menedékhelyként szolgáló kabát: Bas Timmer dizájner hajléktalanok számára alkot

---

Bas Timmer holland ruhatervező egyes munkáit látva volt már, aki elsírta magát. Ezek azonban többnyire az öröm könnyei voltak. Amikor

Timmer a dél-afrikai Fokvárosban járt, találkozott egy nővel, aki felnőttként az utcán lakott, gyakran kellemetlen, rossz körülmények között, hidegben. Fogvatékossága ellenére, valahogy mégis sikerült boldogulnia. Bár Timmer keveset tehetett a nő életkörülményeinek megváltoztatásáért, némi meleget fel tudott kínálni neki. Megajándékozta egyik művével – egy saját tervezésű, Sheltersuit (‘menedékruha’) nevű szél- és vízálló dzsekivel – és megtanította a használatára. Amikor Timmer néhány nap múlva visszament hozzá, a nő elsírta magát. „Végre melegben volt és jól érezte magát”, meséli a tervező.

2014 óta több mint 12 000 ilyen ruhadarabot osztott szét Timmer alapítványa, a Sheltersuit Foundation; jóllehet egyik találkozása sem volt ennyire megható, mint a fokvárosi. A Sheltersuit-ruhákat hajléktalanságban élő embereknek osztották ki Hollandiában, Görögországban Leszboszon, Bosznia-Hercegovinában Szarajevóban, a skóciai Edinburgh-ban és Londonban, valamint New Yorkban, Chicagóban, San Franciscóban és az Egyesült Államok néhány további városában. Az alapítvány ingyen adja a ruházatot a szűkösöket szenvedőknek. Míg a Sheltersuit nem orvosolja gyökerében a hajléktalanságot, alapvető kényelmet nyújt azoknak, akik az utcán élnek. „Minden emberi lény megérdemli a meleget, a védelmet és a méltóságot” – mondja Bas Timmer. A Sheltersuitnak része egy hálózás, amelyet a dzseki alsó széléhez lehet csatolni, és amely a test egészének védelmet nyújt zord időjárás esetén. A külseje kiváló minőségű maradék sátoranyagból készül, amely a TenCate Outdoor Fabrics cég adományából származik, míg a belseje általában régi, fesztiválokon odaajándékozott vagy összegyűjtött hálózásokkal van bélelve, amelyeket kitisztítottak. „Képzeld el, hogy hajléktalanként kell élnünk a holland télben, odakinn kell aludnunk a dermesztő hidegben és szakadó esőben”, mondja Timmer. Meleg időben történő használatra tervezett egy könnyebb ruhaváltozatot is, amit Shelterbagnak (‘menedéksáknak’) hívnak.

Személyes indíttatás

Timmer 2014-ben érzett ösztönzést a Sheltersuit kifejlesztésére, amikor két kedves barátjának apja kihűlés következtében meghalt az utcán.